

PC i skolen - læremiddel eller hjelpemiddel?

Utdanningsdirektoratet har svart Fylkesmannen i Østfold om det er et motsetningsforhold mellom folketrygdeloven og opplæringsloven i forståelsen av begrepet læremiddel.

TOLKNINGSUTTALELSE 11.11.2009

Gjelder

- Opplæringslova - § 3-1. Rett til vidaregåande opplæring for ungdom
- Opplæringslova - § 9-3. Utstyr

Utdanningsdirektoratet viser til brev fra Fylkesmannen i Østfold datert 13.03.2009 om den ovennevnte problemstillingen. Utdanningsdirektoratet bes vurdere å avklare om det er et motsetningsforhold mellom folketrygdeloven og opplæringsloven i forståelsen av begrepet læremiddel. Videre bes Utdanningsdirektoratet på grunnlag av konklusjonen i ovennevnte problemstilling om å redegjøre for elevenes rettigheter og skolenes/skoleeierens plikter i forhold til elevenes bruk av PC og eventuelt annet datautstyr i opplæringen hjemme og på skolen.

Som sektormyndighet kan Utdanningsdirektoratet ikke på generelt grunnlag uttale seg eller

tolke regelverket utenfor sitt myndighetsområde. I denne sammenheng betyr det at vi bare kan si noe om hva som er gjeldende rett etter opplæringsloven, mens andre myndigheter må uttale seg om annen lovgivning.

Sakens bakgrunn

NAV Hjelpemiddelsentral i Østfold innvilger ikke lenger stønad til PC som teknisk hjelpemiddel, med henvisning til innføringen av Læreplanverket for Kunnskapsløftet der digitale ferdigheter er en av de grunnleggende ferdighetene som skal ivaretas i alle fag. NAV henviser til at fylkeskommunen i følge opplæringsloven har ansvar for å holde elevene med nødvendige trykte og digitale læremidler og digitalt utstyr og anser derfor at det er et generelt krav til at alle må ha og bruke datautstyr for å gjennomføre videregående opplæring, både funksjonsfriske elever og elever med ulike funksjonshemninger. Dette tilsier i følge NAV at datautstyr, herunder også PC, er å anse som et læremiddel som skolen er ansvarlig for å skaffe til veie til bruk både på skolen og i skolesituasjonen hjemme. NAV viser bl.a. til sine retningslinjer til folketrykkløven § 10-7, der det bl.a. står at

”...Med læremiddel forstås ting eller utstyr som skal anvendes i pedagogiske tiltak herunder datautstyr. Hensikten med bruken avgjør om dette er et pedagogisk tiltak eller et praktisk hjelpemiddel...”

På denne bakgrunn har NAV avslått søknadene om stønad til PC som teknisk hjelpemiddel til en elev med diagnosen dysleksi og til en multifunksjonshemmet elev.

Østfold fylkeskommune vurderer imidlertid PC som et redskap for bruk av eventuelle digitale læremidler, og mener at opplæringsloven ikke gir alle elever rett til egen PC. Østfold fylkeskommune anser at konsekvensen av NAV sin forståelse av lovverket vil innebære en generell rett til PC for alle elever i grunnopplæringen.

Gjeldende rett

Av opplæringsloven § 3-1 9. ledd følger at:

”Opplæringa i offentlig vidaregåande skole eller i lærebedrift er gratis. Fylkeskommunen har ansvar for å halde elevane med nødvendige trykte og digitale læremiddel og digitalt utstyr. Elevane kan ikkje påleggjast å dekkje nokon del av utgiftene til dette utover det som følgjer av forskrift. Fylkeskommunen kan påleggje elevane, lærlingane og lærekandidatane å halde

seg med anna individuelt utstyr som opplæringa til vanleg gjer det nødvendig å ha. Departementet kan gi nærmare forskrifter.”

Det fremgår av opplæringsloven § 9-3 at skolene skal ha tilgang til nødvendig utstyr, inventar og læremiddel. Alle elever har videre rett til en arbeidsplass som er tilpasset deres behov. Skolen skal innrettes slik at det blir tatt hensyn til de elevene ved skolen som har funksjonshemninger, jf. opplæringsloven § 9a-2 tredje ledd.

Utdanningsdirektoratets vurdering

Utdanningsdirektoratet vil først slå fast at PC ikke er et læremiddel. PC er i opplæringslovens forstand et læringsverktøy/redskap. Utgangspunktet for å skille læremiddel og redskap/hjelpemiddel er at læremiddel har en pedagogisk hensikt og er ment å støtte elevenes læringsprosess.

Fylkeskommunens plikt til å holde elevene med nødvendig digitalt utstyr, jf. opplæringsloven § 3-1 9. ledd, innebærer ikke at elevene har en individuell rett til PC, men regulerer en plikt for fylkeskommunen å sørge for at det på skolene finnes PCer tilgjengelig for elevene. Opplæringsloven § 9-3 regulerer elevenes rett til å ha tilgang til nødvendig utstyr, inventar og læremiddel. Denne bestemmelsen innebærer også at det på skolene må finnes adekvat datautstyr slik at elevene kan nå kompetansemålene i læreplanene knyttet til digitale ferdigheter. Utdanningsdirektoratet er således enig med Østfold fylkeskommune i at bestemmelsen om at skolene skal ha tilgang til nødvendig datautstyr ikke innebærer at det er en nødvendig forutsetning at elevene har bærbare PCer for å nå kompetansemålene. Kunnskapsdepartementet uttaler følgende om bærbare PCer i Ot.prp. nr. 41 (2006-2007):

”I dei nye læreplanane etter Kunnskapsløftet, som trede i kraft hausten 2006, er grunnleggjande dugleikar i bruk av digitale reiskapar integrerte – på lik linje med andre grunnleggjande dugleikar – i kompetansemåla for alle fag. Departementet held fast ved standpunktet om at ein personleg eigd pc ikkje er ein føresetnad for at elevane skal nå kompetansemåla i læreplanane.” s. 14

Utdanningsdirektoratet viser til at rettigheter etter opplæringsloven § 5-1 om spesialundervisning også omfatter utstyr som er nødvendig for å gjennomføre spesialundervisningen og for at eleven skal få tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Utdanningsdirektoratet vil også vise til PP-tjenestens betydning i utformningen av elevenes opplæringstilbud, og da spesielt elevene med spesialundervisning. PP-tjenesten har en

særlig kompetanse i å vurdere hvilke pedagogiske tiltak som vil være adekvate i forhold til behovet til den enkelte elev. Vurderingstema i denne sammenheng er om det aktuelle tiltaket er nødvendig for at eleven skal få tilfredsstillende utbytte av opplæringen. PP-tjenestens anbefalinger vil således være veiledende i vurderingen av om en konkret anbefaling av utstyr skal regnes som læremiddel eller hjelpemiddel. Dette kan dreie seg om en ordinær eller spesialtilpasset PC, men det vesentlige er at PC er nødvendig for at eleven skal tilegne seg kunnskaper og ferdigheter, og at det for den aktuelle eleven ikke er tilstrekkelig at det finnes PC på skolen. Det er imidlertid viktig å understreke at en elev kan ha rett til PC/særskilt tilpasset datautstyr etter opplæringsloven § 9a-2 tredje ledd selv om eleven ikke har vedtak om spesialundervisning. Det avgjørende her er også om eleven trenger datautstyr, ordinære eller særskilt tilpasset, for å få tilfredsstillende utbytte av opplæringen.

Dersom konklusjonen er at PC er nødvendig for at eleven skal få tilfredsstillende utbytte av opplæringen er dette et ansvar for skoleeier, i denne saken Østfold fylkeskommune. Utdanningsdirektoratet ønsker å understreke at primæransvaret for rettigheter etter opplæringsloven ligger hos kommunen og fylkeskommunen som skoleeier. Dersom NAV, som i dette tilfelle, nekter stønad til PCer og Østfold fylkeskommune er uenig i NAVs avgjørelser, må fylkeskommunen som skoleeier likevel sørge for at elevene får de læremiddel/hjelpemiddel de trenger.

Utdanningsdirektoratet mener at det er et ledd i oppfyllelsen av retten til å få tilfredsstillende utbytte av opplæringen og retten til gratis læremiddel.

Det er her spørsmål om et overlappende regelverk. Utdanningsdirektoratet ser ikke bort fra at en elev kan klare seg uten egen PC i skolesammenheng men kan ha behov for PC utenfor skolesammenheng. Men det er i så fall en sak som NAV får ta høyde for ved sin behandling av en eventuell søknad om PC som hjelpemiddel.

Utdanningsdirektoratet gjør oppmerksom på at de samme vurderingene gjør seg gjeldende i grunnskolen og for kommunens ansvar som skoleeier.

Vår referanse: 2009/954